

Factsheet Resultaten Voorjaarsmeting 2020

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie, Plastic Soup Foundation en Stichting De Noordzee. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels meer dan 400 vrijwillige rivierafvalonderzoekers opgeleid die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta.

Tussen 15 februari en 15 maart 2020 zijn er op 171 locaties langs de rivieren metingen uitgevoerd. Dit is de zesde onderzoeksperiode van het Schone Rivieren-project. De resultaten laten opnieuw een duidelijk beeld zien: onze rivieren zijn vervuild. Gemiddeld zijn er 454 stuks afval per 100 meter rivieroever gevonden. Meer dan 90 procent hiervan is plastic. Een kwart van het aangetroffen afval is wegwerpplastic.

De metingen zijn uitgevoerd langs de Maas en Waal op dezelfde meetlocaties als voorgaande jaren. Daarnaast zijn er 52 nieuwe meetlocaties langs de IJssel, het Hollands Diep, de Dordtse Kil, de Oude Maas en het Haringvliet onderzocht. Dit is het begin van de opschaling van het Schone Rivieren-project. De komende jaren zullen er steeds meer locaties en rivieren worden toegevoegd aan het onderzoek.

Hieronder zijn de belangrijkste resultaten van de Schone Rivieren-voorjaarsmeting van 2020 samengevat:

- Gemiddeld 454 stuks afval op 100 meter rivieroever.
- Er zijn 171 metingen uitgevoerd.
- Er zijn bijna 80.000 stuks afval geregistreerd.
- Sterke overeenkomsten met de resultaten van vorige metingen (zie Rapportage "Wat spoelt er aan op de rivieroever?")
- 90% van het aangetroffen afval bestaat uit plastic.
- Ondefinieerbare stukjes plastic (inclusief piepschuim) zijn het meest gevonden.
- Bijna een kwart van het gevonden afval is wegwerpplastic.
- Op 16 meetlocaties zijn meer dan 1200 stuks afval op 100 meter aangetroffen.
 - o Meest voorkomende afval op de hotspots zijn kleine stukjes zacht plastic (folies), kleine stukjes hard plastic en piepschuim.
 - o Er zijn 13 nieuwe hotspots geïdentificeerd.
- Bij 37 procent van de metingen zijn nurdles (plasticorrels) aangetroffen.
 - o Er zijn twee nieuwe nurdle-hotspots geïdentificeerd.
- Opvallend is dat er relatief meer visserijgerelateerd afval (touw, visdraad en vispluis) is gevonden op de locaties bij het Haringvliet. Meer onderzoek is nodig om de dynamiek in deze gebieden (o.a. stromingen, getij en spuiregime van haringvlietluizen en lokale vervuilingsbronnen) en de hoeveelheden afval die de rivier in- en uitstromen in kaart te brengen.

BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN

Tijdens de voorjaarsmeting was sprake van hoge waterstanden in zowel het stroomgebied van de Maas als van de Rijn. Hierdoor was het op een deel van de meetlocaties (29%) niet mogelijk om onderzoek te doen. Deze meetlocaties stonden helemaal of gedeeltelijk onder water. Daarnaast brak aan het eind van de meetperiode de COVID-19-pandemie uit. Het overgrote deel van de metingen was gelukkig al voor de landelijke lockdown uitgevoerd.

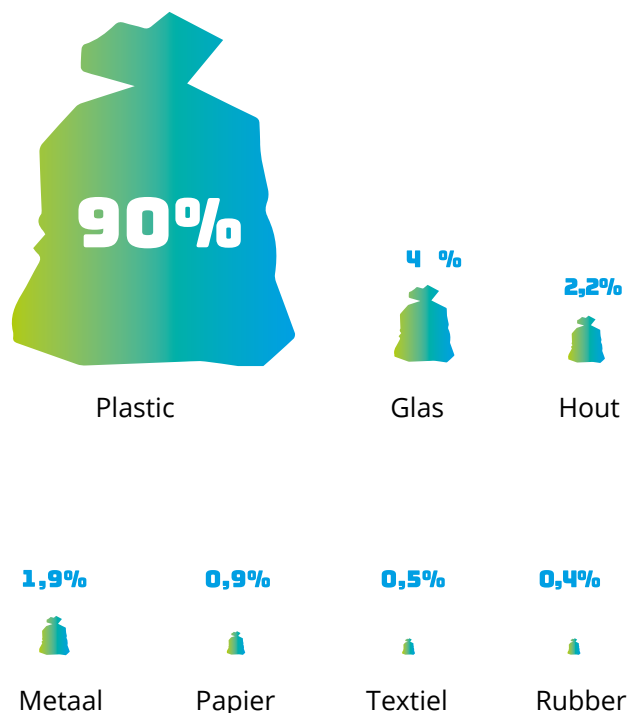

BIJNA 80.000 STUKS AFVAL GEREGISTREERD

Bijna 80.000 stuks afval geregistreerd
In totaal zijn er door de rivierafvalonderzoekers 77.672 stuks afval geregistreerd: gemiddeld zijn dit 454 stuks afval per 100 meter rivieroever.
90 procent van rivierafval is plastic
De afvalsamenstelling laat zien dat het meeste afval plastic is: 90 procent. Dit is inclusief plastic sanitair en medisch afval zoals wattenstaafjes en pillenstrips. De overige categorieën leveren een bijdrage van: glas (4%), hout (2,2%), metaal (1,9%), papier 0,9%, textiel 0,5% en rubber 0,4%).

90 PROCENT VAN RIVIERAFVAL IS PLASTIC

De afvalsamenstelling laat zien dat het meeste afval plastic is: 90 procent. Dit is inclusief plastic sanitair en medisch afval zoals wattenstaafjes en pillenstrips. De overige categorieën leveren een bijdrage van: glas (4%), hout (2,2%), metaal (1,9%), papier 0,9%, textiel 0,5% en rubber 0,4%).

MEER DAN DE HELFT VAN HET RIVIERAFVAL IS ONDEFINIEERBARE STUKJES PLASTIC EN PIEPSCHUIM

Hieronder staat de top 15 van het meest gevonden afval op rivieroever. Het meeste gevonden afval (bijna 55%) bestaat uit ondefinieerbare stukken zacht plastic, hard plastic en stukken piepschuim waarvan de bron lastig te herleiden is. Deze stukken zijn o.a. afkomstig van grotere wegwerpverpakkingen van plastic en piepschuim die uiteen zijn gevallen.

Tabel 1: Top 15 meest gevonden afval Schone Rivieren voorjaarmeting 2020

#	Items	% van totaal
1	Ondefinieerbare stukken zacht plastic 0-50cm	23%
2	Ondefinieerbare stukken piepschuim 0-50cm	18%
3	Ondefinieerbare stukken hard plastic 0-50cm	13%
4	Plastic drankverpakkingen (doppen, flesjes, wikkels)	8%
5	Plastic snoep-, snack- en chipsverpakkingen	7%
6	Plastic wattenstaafjes	3%
7	Glazen potten/flessen en delen daarvan, o.a. van drank- en voedselverpakkingen	3%
8	Voedselverpakkingen van plastic en piepschuim	2%
9	Stukken touw met diameter <1cm	2%
10	Stukken bewerkt hout kleiner dan 50cm	2%
11	Plastic visdraad (inclusief vispluis)	1%
12	Diverse herkenbare plastic stukken	1%
13	Bekers van plastic en piepschuim, en delen daarvan	1%
14	Plastic industrieel verpakkingsmateriaal	1%
15	Stukken plastic groter dan 50 cm	1%

MEER VISSERIJ-GERELATEERD AFVAL AANGETROFFEN

Opvallend is dat er meer dan bij de eerdere metingen stukken touw, visdraad en vispluis zijn aangetroffen. Vispluis is het meest gevonden soort afval op de Noordzeestranden. In het bijzonder bij de 31 nieuwe meetlocaties langs het Haringvliet. Deze locaties liggen dicht bij riviermondingen. Het lijkt erop dat afval uit zee via deze mondingen en/of via havengebieden de rivierdelta instroomt. Meer onderzoek is nodig om de dynamiek in deze gebieden (o.a. stromingen, getij, spuiregime van haringvlietssluisen en lokale vervuilingbronnen) en de hoeveelheden afval die de rivier in- en uitstromen in kaart te brengen.

BIJZONDER GEVONDEN AFVAL

- Plastic muilkorf
- Antibiotica-pillenstrips
- Inhaleermedicijn voor astma
- Stoma
- Stekkers
- Hele kokosnoot

BIJNA EEN KWART VAN HET GEVONDEN AFVAL IS WEGWERPPLASTIC

Wegwerpverpakkingen zoals plastic drankverpakkingen (flesjes, doppen, wikkels) en snoep-, snack- en chipsverpakkingen staan hoog in de ranglijst. In tabel 2 zijn de meest gevonden wegwerpplastics opgenomen. De resultaten zijn vergelijkbaar met vorige metingen.

Tabel 3: Meest gevonden wegwerpplastic Schone Rivieren-voorjaarsmeting 2020

#	Items	% van totaal
1	Plastic drankverpakkingen, wikkels en doppen	7,0%
2	Plastic snoep-, snack- en chipsverpakkingen en lollystokjes	6,9%
3	Plastic wattenstaafjes	3,5%
4	Plastic en piepschuim voedselverpakkingen (o.a. frietbakjes)	2,4%
5	Plastic bestek, rietjes, roerstaafjes, bekertjes en borden	2,2%

OP 16 MEETLOCATIES ZIJN MEER DAN 1200 STUKS AFVAL PER 100 METER AANGETROFFEN

Op 16 meetlocaties zijn meer dan 1200 stuks afval aangetroffen. De meeste hotspots (7) liggen langs de Maas, 5 langs het Haringvliet, 1 langs de IJssel en 2 langs de Oude Maas Noord. De hotspot waar het meeste aantal stuks afval is geteld ligt aan de Oude Maas Noord. Op deze meetlocatie zijn er maar liefst 3.927 stuks afval geteld. Het meest gevonden afval op hotspot-locaties zijn stukken piepschuim van 0 tot 5 centimeter. Er zijn tijdens deze meting 13 nieuwe hotspot-locaties geïdentificeerd.

BIJ 37% VAN DE METINGEN ZIJN NURDLES AANGETROFFEN

Bij 64 van de 171 uitgevoerde metingen zijn nurdles¹ gevonden, ofwel bij 37% van de metingen. 2 van deze hotspots waren nieuw. De hotspot waar de meeste nurdles zijn aangetroffen ligt aan de Maas ten hoogte van het Limburgse Bergen. Daar lagen 2.200 nurdles per vierkante meter.

TOT SLOT

De resultaten van de voorjaarsmeting hebben sterke overeenkomsten met de resultaten van de vorige metingen. De resultaten laten opnieuw een duidelijk beeld zien: onze rivieren zijn vervuild. Gemiddeld zijn er 454 stuks afval per 100 meter rivieroever gevonden. Meer dan 90 procent hiervan is plastic. Een kwart van het aangetroffen afval is wegwerpplastic. Dit bekrachtigt de conclusies van de rapportage “Wat spoelt er aan op rivieroever? Resultaten van twee jaar afvalmonitoring aan de oevers van de Maas en de Waal” en de noodzaak voor aanpak van rivierafval.

¹ Nurdles (plastic korrels) zijn een halffabricaat voor plastic producten. Bij de productie, de verwerking en het transport van deze plastic korrels kan lekkage naar het milieu plaatsvinden.

NAJAARSMETING EN VERDERE OPSCHALING

De volgende meting zal plaatsvinden in het najaar tussen 15 oktober en 15 november 2020. Deze periode wordt het onderzoek uitgebreid naar o.a. de Schelde en de Lek. Er zal tijdens de najaarsmeting bijzondere aandacht zijn voor COVID-19-gerelateerd afval zoals vochtige doekjes, plastic handschoenen en mondkapjes. Sinds de COVID-19-pandemie is de aanwezigheid van hygiëneproducten in het riolenstelsel sterk toegenomen.

DANKWOORD

Aan alle vrijwillige rivierafvalonderzoekers en opruimers: heel veel dank voor jullie inzet voor plasticvrije rivieren!

DISCLAIMER

In dit factsheet staan resultaten van de metingen die zijn uitgevoerd in 2020. Omdat het project in 2017 is gestart, is nog niet te zeggen of de samenstelling verandert en of het afval in de rivieren meer of minder wordt. Door alle locaties de komende jaren meerdere keren te monitoren ontstaat een robuuste dataset.

OVER SCHONE RIVIEREN

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie, Plastic Soup Foundation en Stichting De Noordzee. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels meer dan 400 vrijwillige rivierafvalonderzoekers opgeleid die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta. De Schone Rivieren-aanpak richt zich op vier O's: Opruimen, Onderzoeken, Ontdekken en Oplossen. Het doel? Plasticvrije rivieren in 2030.

AANPAK BIJ DE BRON

Het gebruik van plastic is in de afgelopen jaren toegenomen, waardoor er ook meer plastic in het milieu terecht komt. Het is niet afdoende om afval langs de oevers op te ruimen en in het water af te vangen. De oplossing ligt bij de bron van het plastic, om te zorgen dat het afval niet meer in het

water belandt. Voor effectieve bron-aanpak is gezamenlijke actie van overheden, bedrijven en consumenten nodig. Schone Rivieren pleit voor structurele veranderingen zoals een snelle en effectieve implementatie van de Europese Richtlijn voor wegwerpplastic. Bij het bedrijfsleven moet de focus liggen op het stoppen van plastic lekkage naar het milieu, het innoveren en investeren in alternatieve verpakkingen en het inrichten van een sluitende circulaire economie.

METHODE

Het rivierafvalonderzoek wordt uitgevoerd op basis van de OSPAR Marine Litter Monitoring-methode. Dit is een internationaal erkende methode voor het onderzoeken van afval op stranden. De methode is aangepast zodat deze toepasbaar is op de oevers van rivieren. In het hele stroomgebied van de Maas en Waal in Nederland zijn onderzoeksgebieden geselecteerd, om zo het afval dat is aangespoeld of achtergelaten op de oevers te onderzoeken. Een onderzoeksgebied bestaat uit 100 meter rivieroever. Vanaf de waterlijn tot aan de aaneengesloten begroeiing wordt afval verzameld en op turflijsten genoteerd. Deze gegevens zijn vervolgens ingevoerd in onze database en geanalyseerd. Stichting De Noordzee voert controlemetingen uit om de kwaliteit te waarborgen.

Lees hier de uitgebreide rapportage van de resultaten van 2017-2019